
"Educar moralment és educar democràticament"

Victòria Camps

1. Neutralitat de la ciència

Les preguntes a l'entorn de la neutralitat de les ciències són una mica anacròniques, sobretot si parlem de ciències humanes.

És evident que cap d'aquestes no pot defugir la valoració o la prescripció quan pretén només descriure fets. Es pregunta: ¿ la ciència pedagògica pot produir un pensament crític, racional i legítim, sobre els fins de l'educació ? Crec que la resposta no és que pot o no pot fer-ho, sinó que ho ha de fer. Una altra cosa és explicar com pot justificar els fins o valors proposats, com els dona legitimitat social. No tenim un model de discurs clar i precís per a aquestes ciències. La lògica, o el raonament

deductiu, no funciona si volem "deduir" o inferir valors o prescripcions a partir de la descripció de situacions de fet. Són, però, necessaris i ineludibles aquests tipus d'inferències en les ciències humanes.

I és difícil o impossible intentar una legitimitat teòrica, a priori, de les nostres valoracions. La veritat total, plena, no hi és mai. Tan sols arribem a intuir o conèixer mitges veritats, que l'experiència anirà confirmant o refutant. És per això que la reflexió abstracta sobre els fins ideals de l'educació sempre resultarà estèril. Més productiva, en canvi, és la proposta que parteix de la realitat que coneixem i tenim al davant, i no ens satisfà del tot. La proposta derivada de la crítica. Subscric, doncs, la posició esmentada al final del text: " la reflexió pedagògica pot contribuir a descobrir les patologies de la realitat educativa i, en conseqüència, ha de denunciar-les i proposar els mitjans que en facilitin la transformació ".

2. Finalitats de l'educació

Cap ciència, cap disciplina, no pot donar-nos una concepció de l'home o del món prou exhaustiva per deduir-ne una forma de vida justa o un programa pedagògic progressista. Les religions o ideo-

* Dra Victòria Camps, catedràtica de la Universitat autònoma de Barcelona. Ha publicat entre d'altres: *La imaginació ètica*, i *Ètica, retòrica i política*. En l'actualitat està dirigint una àmplia i *Historia de la Ètica*, de la qual podem llegir el primer volum.

logies, que foren el fonament de diferents opcions pedagògiques, han perdut credibilitat. El nostre pensament no té altra garantia que els valors que hem anat descobrint i fent nostres al llarg de la història. La declaració universal dels drets humans n'és un exemple. Crec que la resposta a aquesta segona qüestió no és gaire diferent de l'anterior. La societat reconeix -explícitament o implícitament- uns valors discutibles com a valors ètics i, per tant, com a fins últims de l'educació. Així, l'èxit individual, la professionalitat, la riquesa material són béns estimables, però no els fins que haurien de determinar la tasca pedagògica. Aquí també la crítica als valors que fonamentalment mouen l'acció humana ha d'anar dirigida a descobrir altres valors que ni la societat ni els individus no consideren de fet com a essencials. S'ha de tenir en compte, però, que en la societat urbana, corporativa, l'individu no té una sola vida coherent i homogènia (com sembla que tenia el ciutadà de la polis grega), sinó que representa diferents rols que li exigeixen atributs o qualitats funcionals i sovint contradictòries. Aquesta realitat incoherent de la gran ciutat, la pedagogia l'ha de reconèixer i acceptar com un fenomen indefugible. Però sense deixar-se instrumentar. Precisament, aquest reconeixement de la realitat farà projectar uns ideals de futur, un art de viure, amb possibilitats de compensar les insuficiències del

pragmatisme i individualisme de la vida quotidiana.

3. Formació moral i cívica

El pluralisme de la societat actual -i l'absència aparent de dogmatismes- fa que tothom senti més el pes de la responsabilitat educadora i al mateix temps un gran desconcert. El que ha passat amb la religió és paradigmàtic. La nostra societat ha passat d'oferir una opció religiosa monolítica a no oferir res, una vegada s'ha vist el fracàs de la doble opció entre ètica o religió. Ningú no sap què hauríem de fer ni com fer-ho. Això mateix caldria dir de la disciplina. D'una educació gairebé militar, hem passat a acceptar un desordre essencial que no facilita gens la tasca pedagògica.

És difícil trobar normes que siguin prou flexibles per adaptar-les a les circumstàncies diverses i que, al mateix temps, donin pautes de conducta clares. Repeteixo el que ja he dit: crec que l'única manera de sortir una mica del desconcert és analitzant les faltes de la pràctica. Hom ha dit que els valors són això: la constatació d'un defecte, d'una falta. És evident que la nostra democràcia en té moltes, de faltes; per manca de tradició i d'educació adequades. I educar moralment és educar democràticament.

Tots els valors morals estan presents a la Constitució. L'educació religiosa és una altra cosa: caldria distingir el que és una formació religiosa que inclou una moral, de la instrucció religiosa com a part de la nostra tradició cultural.